

uchyteliv biolohii [Using the case method to develop the research skills of future biology teachers]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 3, 82-96. [in Ukrainian].

9. Samilyk, V. (2018). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv biolohii do pryrodookhoronnoi diialnosti metodom keisiv [Preparing future biology teachers for environmental protection activities using case studies]. Molod i rynok, 4, 130-134. [in Ukrainian].

10. Samura, I.B., Tykhonovskiy, O.V. (2020). Keis-metod yak efektyvnyi instrument profesionalno-orien-tovanoho navchannia u zakladakh vyshchoi medychnoi osvity [The case method as an effective tool for professionally-oriented learning in higher medical education institutions]. Bukovynskiy medychnyi visnyk, 24, 1, 227-233. [in Ukrainian].

11. Skyba, M. (2016). Zastosuvannia keis-metodu dla formuvannia konstruktivnykh i proektyvnykh umin ekoloho-pedahohichnoi diialnosti [Application of the case method for developing constructive and projective skills in ecological and pedagogical activities]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 4, 354-362. [in Ukrainian].

12. Skrypnyk, I.M., Sorokina, S.I., Shevchenko, T.I., Kudria, I.P., Shaposhnyk, O.A. Keis-metod yak pryklad interaktyvnoho navchannia studentiv-medykiv klinichnym dystsyplinam. [The case method as an example of interactive teaching of clinical disciplines to medical students]. [in Ukrainian].

13. Surmin, Yu.P. (2015). Keis-metod: stanovlennia ta rozvytok v Ukraini [Case method: establishment and development in Ukraine]. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, 2, 19-28. [in Ukrainian].

14. Tovkanets, H. (2011). Osoblyvosti zastosuvannia keis-metodu u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho fakhivtsia [Features of applying the case method in the process of professional training of future specialists].

Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho univer-sytetu. Seria : Pedahohika. Sotsialna robota, 20, 148-150. [in Ukrainian].

15. Fediv, V.I. Olar, O.I., Biriukova, T.V., Mykytiuk, O.Yu., Kulchynskiy, V.V. (2021). Vykorystannia keis-metodu pid chas vyvchennia dystsypliny «Medychna ta biolohichna fizyka» [Using the case method when studying the subject «Medical and Biological Physics»]. Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seria: Pedahohika i psykholohiia, 1, 269-278. [in Ukrainian].

16. Shvardak, M.V. (2014). Keis-metod u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [The case method in the professional training of future teachers]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho univer-sytetu. Seria: Pedahohika. Sotsialna robota, 33, 209-211. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГЕНКАЛ Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри біології та методики навчання біології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання (біологія), педагогічні технології.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

GENKAL Svitlana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of biology and methods of teaching biology of the Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

Scientific interests: theory and methodology of teaching (biology), pedagogical technologies.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.08.2025 р.

УДК 373.3:[004.7+62.09]

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-357-362

ОСТАПІВСЬКА Ірина –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1208-7230>

e-mail: shuhlyadka@ukr.net

БУДНІК Світлана –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7859-6153>

e-mail: akva_svitlanka@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧОЇ ТА МАТЕМАТИЧНОЇ ГАЛУЗЕЙ

У статті культуру інформаційної діяльності (КІД) молодших школярів актуалізовано як систематизований набір здатностей особистості використовувати програмно-технічні засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою виконання різноманітних дій з інформацією: пошуку, збору, опрацювання, перетворення форми подання, збереження, розповсюдження, використання для вирішення існуючих проблем і/або прийняття адекватних рішень, створення власних інформаційних ресурсів, а також – організацію якісного доступу до них і, знищення (за потреби). Виділено основні етапи інформаційної діяльності: 1) інформаційно-аналітичний та 2) інформаційно-технологічний. Доведено, що культура інформаційної діяльності молодших школярів є однією із базових особистісних рис, які є необхідним підґрунтям не тільки для успішної соціалізації, особистісного розвитку, здатності особистості створювати своє власне максимально комфортно інформаційне середовище та протистояти негативним і ворожим зовнішнім інформ-впливам, важливою компонентою освітньої та самоосвітньої діяльності як практичної реалізації принципу «навчання протягом усього життя», але й – важливим засобом освітньої виховної діяльності та самовиховання, дієвим інструментом національно-патріотичного виховання, котрий передбачає формування і розвиток

патріотичних почуттів через удосконалення КІД вихованців молодшого шкільного віку особистості. При цьому ефективним дидактико-виховним потенціалом у початкових класах володіють математична та природничі освітні галузі, а найбільш вагомим результатів можна досягнути подаючи їх матеріал інтегровано із застосуванням діяльнісного підходу, наприклад, засобами проєктної діяльності. Таким чином, педагоги розвивають: 1) когнітивну сферу вихованців, формуючи знанняву базу з природознавства, математики, інформатики та ІКТ, знання щодо інструментарію та методик дослідницької діяльності й можливостей їх практичної реалізації та значущості; 2) діяльнісну сферу завдяки формуванню та розвитку умінь та навичок використовувати інструментарій та технологічний потенціал природничої, математичної та інформаційно-технологічної освітніх галузей, проводити логіко-аналітичні операції з інформацією, організовувати дослідницьку діяльність тощо; 3) мотиваційно-ціннісну сферу на основі наукового світогляду, активної соціальної і громадянських позицій та патріотичних поглядів. Саме за такого підходу вивчаючи та досліджуючи оточуюче довкілля, знайомлячись із дивовижною природою України, привласнюючи бережливе, турботливе ставлення до Батьківщини, її культури та ресурсів, повагу до національного надбання, гордість за приналежність до народу України, культивуєючи свідоме бажання працювати задля розвитку держави у поєднанні з розвитком здатностей до ефективної інформаційної діяльності формування і розвиток культури інформаційної діяльності здобувачів початкової освіти засобами національно-патріотичного виховання дозволяє досягати стабільно високих результатів. Наведено приклад формування КІД молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання при вивченні природничої та математичної галузей на інформаційно-аналітичному та на інформаційно-технологічному етапах інформаційної діяльності; сформульовано окремі методичні рекомендації педагогам. Виділено вивчення формування та розвитку інформаційної гігієни молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання при навчанні молодших школярів як один із можливих перспективних напрямів подальших досліджень.

Ключові слова: вихованці, молодші школярі, національне виховання, національно-патріотичне виховання, формування, математична освітня галузь, математика, природознавство, природничі освітня галузь, проєкти, культура інформаційної діяльності, КІД, цифрові технології, інформаційно-комунікаційні технології, ІКТ, інформаційна діяльність.

OSTAPIOVSKA Iryna –

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Theory and Methods of Primary Education
Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1208-7230>
e-mail: shuhlyadka@ukr.net

BUDNIK Svitlana –

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Theory and Methods of Primary Education
Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7859-6153>
e-mail: akva_svitlanka@ukr.net

FORMATION OF THE CULTURE OF INFORMATION ACTIVITY OF YOUNG SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION WHEN STUDYING NATURAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

The definition of culture of information activity (CIA) of junior schoolchildren was updated as: a systematized set of individual abilities to use software and hardware tools of information and communication technologies (ICT) in order to perform various actions with information: search, collection, processing, transformation of the form of presentation, storage, distribution, use to solve existing problems and/or make adequate decisions, creation of own information resources, as well as organization of high-quality access to them and destruction (if necessary), – in the article. The main stages of information activities were identified: 1) information and analytical and 2) information and technological. It was proven that the culture of information activity of younger schoolchildren is one of the basic personal traits, which is a necessary basis not only for successful socialization, personal development, the ability of an individual to create his own maximally comfortable information environment and resist negative and hostile external information influences, an important component of educational and self-educational activity as a practical implementation of the principle of «lifelong learning», but also an important means of educational and educational activity and self-education, an effective tool of national-patriotic education, which involves the formation and development of patriotic feelings through the improvement of the KID of primary school students. At the same time, mathematical and natural science educational branches have effective didactic and educational potential in primary grades, and the most significant results can be achieved by presenting their material in an integrated manner using an activity approach, for example, using project activities. Thus, teachers can develop: 1) the cognitive sphere of students by forming a knowledge base in natural science, mathematics, computer science and ICT, knowledge about the tools and methods of research activities and the possibilities of their practical implementation and significance; 2) the sphere of activity through the formation and development of skills and abilities to use the tools and technological potential of natural science, mathematics and computer science and technology educational branches, to conduct logical and analytical operations with information, to organize research activities, etc.; 3) the motivational and value sphere based on a scientific worldview, active social and civic positions and patriotic views. It is with this approach, studying and exploring the surrounding environment, getting acquainted with the amazing nature of Ukraine, adopting a careful, caring attitude towards the Motherland, its culture and resources, respect for national heritage, pride in belonging to the people of Ukraine, cultivating a conscious desire to work for the development of the state in combination with the development of abilities for effective information activity, the formation and development of a culture of information activity of primary school students through national-patriotic education allows achieving consistently high results. An example of the formation of the KID of younger schoolchildren by means of national-patriotic education in the study of natural and mathematical branches at the information-analytical and information-technological stages of information activity were given; separate methodological recommendations for teachers were formulated. The study of the formation and development of information hygiene of younger schoolchildren by means of national-patriotic education in the education of younger schoolchildren was highlighted as one of the possible promising areas of further research.

Key words: pupils, younger schoolchildren, national education, national-patriotic education, formation, mathematical educational branch, mathematics, natural science, natural educational branch, projects, culture of information activity, KID, digital technologies, information and communication technologies, ICT, information activity.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні вітчизняні реалії вимагають від суспільства виховання нового покоління українців, здатних не тільки ефективно зреалізовуватися у житті, максимально розвиваючи й постійно вдосконалюючи власний особистісний потенціал, але й таких, що володіють світоглядом, одним із базових компонентів якого є патріотизм і національна ідентичність – відчуття себе українцем та прагнення працювати й творити на благо своєї Батьківщини. Варто також зазначити, що в умовах агресивних військових дій росії, котрі розпочалися спочатку у формі гібридного, а потім – повномасштабного воєнного вторгнення, практично із моменту проголошення Україною незалежності, на фоні глобальної інформатизації та зростання ролі медіа значно зросла роль здатності особистості протистояти негативним інформаційним впливам, умінням критично оцінювати якість інформації, фільтрувати інформ-контент, а також – опрацьовувати й, за потреби, генерувати власні інформаційні продукти. Усе це передбачає сформованість певних компетенцій та особистісних якостей, компонентів світогляду, що визначають якість «інформаційного життя» особистості й у сукупності формують її культуру інформаційної діяльності (КІД). Таким чином, в освіті особливої гостроти набуває проблема формування КІД особистості з урахуванням національних та державних пріоритетів України, іншими словами – провадити навчання, що базується на принципах національно-патріотичного виховання. Доцільно також урахувати той факт, що найбільш ефективним періодом щодо формування культури інформаційної діяльності як одного із базових компонентів особистості є молодший шкільний вік. Таким чином, перед учителями початкових класів постає завдання у пошуку максимально адекватних засобів досягнення цієї мети. Вартим уваги у контексті вирішення проблеми формування КІД молодших школярів є інтегроване навчання математичної та природничої освітніх галузей, оскільки поєднання наукового змісту та інструментарію дозволяє не тільки озброїти вихованців молодшого шкільного віку значною кількістю відомостей, але й – засобами їх опрацювання та умінням використовувати результати освітньої/самоосвітньої діяльності для вирішення особистісних та суспільних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільно відмітити, що, як свідчить аналіз наукових праць, урахуовуючи певну змістову синонімічність КІД та інформаційної культури особистості, інформаційної (цифрової/інформаційно-комунікаційної/інформаційно-цифрової тощо) компетентності, а також той факт, що КІД стосується опанування системи правил роботи з інформацією та засобами її опрацювання авторки статті вважають вартими уваги результати праць таких авторів, як: Н. Ванда, Ю. Горбань, Ж. Денисюк, В. Кириченко, І. Кривешко, О. Олійник, Н. Уханова, О. Яковлев та ін. (у контексті вивчення різних аспектів інформаційної культури особистості); Т. Ващенко, В. Ворожбіт-Горбатюк, Н. Бо-

рисенко, Я. Галета, Н. Горобченко, А. Капітон, М. Криштанович, Н. Куриленко, Ю. Луцан, С. Меньяйлов, О. Плужник, І. Сліпихіна, Я. Юрків та ін. (з позиції компетентісного підходу); А. Гедзик, О. Гурська, В. Ковальський, О. Котенкота, О. Кривонос, М. Медведєва, О. Пашенко, О. Самборська, Л. Тітова, Г. Ткачук, В. Хоменко, Н. Юрчук ін. (у ракурсі використання програмно-технічних засобів ІКТ/цифрових технологій). Зазначимо також, що згідно з результатами дослідження теоретичних джерел, базис національного (у тому числі – національно-патріотичного) виховання можна простежити ще з часів Київської Русі (згадки у працях Прокопія Кесарійського, документів Руських князів (Ольги, Володимира Великого, Ярослава Мудрого та ін.), літописах Київської Русі (Галицько-Волинському, Іпатіївському, Київському, Лаврентіївському, Київсько-Печерському патерику та ін.), списках і виданнях монастирських й братських шкіл тощо, працях окремих мислителів-філософів (Ф. Прокопович, Г. Сковорода, М. Смотрицький та ін.)), своєрідний базис «сучасного погляду» на національне виховання запропонували М. Грушевський, І. Франко, Л. Українка, П. Мирний, С. Русова, Т. Шевченко та ін., який дістав розвитку в дослідженнях І. Беха, Г. Ващенко, І. Зязюна, Д. Пашенка, В. Сухомлинського та ін., а на сучасному етапі різноманітні аспекти цього феномену досліджуються у студіях В. Давидюка, В. Кривди, С. Куцого, О. Колесника, М. Фіцули, А. Цюся, В. Черних, О. Чередниченка та ін.

Мета статті полягає в актуалізації змісту феномену «культура інформаційної діяльності (КІД) молодших школярів» та можливостей національно-патріотичного виховання при вивченні природничої та математичної галузей у процесі формування цієї якості в здобувачів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своєму дослідженні під КІД особистості ми будемо розуміти як систематизований набір здатностей особистості використовувати програмно-технічні засоби інформаційно-комунікаційних технологій із метою виконання різноманітних дій з інформацією: пошуку, збору, опрацювання, перетворення, форми подання, збереження, розповсюдження, використання для вирішення існуючих проблем і/або прийняття адекватних рішень, створення власних інформаційних ресурсів, а також – організацію якісного доступу до них і, знищення (за потреби) [4].

При цьому у контексті роботи з інформацією як формування, так і практична реалізація КІД вихованців молодшого шкільного віку проходить у два змістово-діяльнісних етапи: 1) інформаційно-аналітичний та 2) інформаційно-технологічний [3]. Проаналізуємо можливості формування культури інформаційної діяльності молодших школярів засобами природничої та математичної галузей у процесі національно-патріотичного виховання, котре, як зазначає Л. Олійник, виражається у формуванні системи «духовних, патріотичних і загальновійськових знань, навичок, умінь, норм і правил поведінки, оволодіння якими забезпечує

формування гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості – громадянина-патріота України» а також і готовність до роботи у різних сферах на благо України та її захисту [2], на кожному із цих етапів. Найбільш наочно, на нашу думку, подібну навчально-виховну інтеграцію доцільно проводити при реалізації проєктів, при цьому для досягнення максимально практико орієнтованих результатів варто використовувати інформацію про реальний поточний стан у різних сферах суспільного та природного середовищ.

Розглянемо інтегрований практико орієнтований груповий проєкт «Туристичне агентство», кінцевим результатом якого (продуктом) є розробка маршруту, кошторису (вартість перевезення, екскурсійного супроводу, меню тощо) та рекламно-інформаційних матеріалів (буклетів) односторонньої туристичної автобусної поїздки-відвідування природничих та/або історичних пам'яток своєї області.

1. Інформаційно-аналітичний етап. На цьому етапі відбувається робота власне зі змістом інформації:

1) критичний аналіз інформації отриманої із різних джерел та визначення її практичного значення для вирішення нагальних проблем та/або прийняття рішень [3]. На цьому етапі здобувачі освіти повинні:

– конкретизувати інформаційні вимоги: яку саме інформацію потрібно знайти, якими джерелами можна і варто користуватися. З метою формування та розвитку патріотизму, котрий базується на знаннях про рідний край, його природні та історичні цікавинки та надзвичайні місця, доцільно спрямувати вихованців на вибір саме пам'яток природи, природоохоронних об'єктів та/або обирати шляхи пересування, котрі пролягатимуть мальовничими маршрутами рідної області. Щодо інформаційних джерел, дітям потрібно пояснити, які саме ресурси варті довіри, на що потрібно звертати при роботі з різними джерелами інформації;

– проаналізувати отриману інформацію: які саме місця (природничі пам'ятки, заповідники, музеї тощо) варто відвідати і чому (при цьому вихованці повинні користуватися офіційними джерелами інформації та/або, за потреби, ознайомлюватися з досвідом відвідування цих місць своїх батьків, друзів, знайомих та інших людей, думка яких є авторитетом для дітей); яким маршрутом найкраще рухатися (швидкість переміщення, максимальне охоплення місць відвідування, якість логістики тощо); ціна і вартість послуг різних перевізників, послуг екскурсіводів (за потреби), вартість харчування тощо. На цьому етапі діти повинні порівняти та критично оцінити співвідношення комфортності пересування, пізнавальної, атрактивної, виховної цінності з витратою ресурсів (матеріальних, часових, емоційних та ін.);

2) розробка моделі інтегрування знайденої інформації у процес прийняття рішення і/чи вирішення проблеми [3]. Провести обчислення вартості різних варіантів маршрутів, варіантів харчування та інших послуг; обговорити та вибрати форму створення і презентації результатів проєктної ро-

боти (форма подання інформації (мультимедійна презентація, відео, буклети, брошури, чек-листи тощо), контент (вибір текстового, відео-, аудіо-наповнення тощо). Цей етап передбачає ґрунтовне опрацювання знайденої інформації: виконання обчислень, підбір зображень та (за потреби) аудіального супроводу (авторські начитки текстів, звуковий супровід (звуки природи), пісні, вірші тощо), котрі максимально привабливо та зрозуміло ілюструватимуть пункти огляду, розробка алгоритмів детальних обчислень, створення сценарію виступу та макетування презентаційних матеріалів тощо;

3) (за потреби) формування мотиваційного впливу (емоційного забарвлення) інформаційного продукту, який створюється [3]. На цьому етапі відбувається обговорення сценарію представлення та виявлення моментів, на яких варто наголосити, підсилити (наприклад, додати візуалізацію, провести мотиваційну бесіду-рекламу, можливо – запросити осіб, котрі здатні ознайомити із перевагами подорожі саме таким маршрутом: краєзнавці, працівники заповідників та/або заказників, музеїв, лісових господарств та ін.);

4) прогнозування та аналіз можливих результатів і наслідків від прийнятого рішення та/або розповсюдження і використання інформаційного продукту [3]. Ознайомитися із правилами безпечної поведінки та заходи безпеки, яких доцільно дотримуватися та способами їх практичної реалізації тощо.

2. Інформаційно-технологічний етап. На цьому етапі відбувається «практична реалізація інформаційної діяльності»:

1) вибір відповідних форм, методів і засобів на етапах пошуку відомостей та її опрацювання, у тому числі – створенні кінцевих презентаційних продуктів [3]. Зміст цього етапу передбачає вибір програмно-технічних засобів ІКТ для пошуку інформації та створення презентаційних матеріалів (пошукові системи, текстові, графічні, мультимедійні редактори, засоби презентації тощо);

2) формальне узгодження інформації, поданої у різній формі засобами ІКТ [3];

3) створення власних цифрових інформаційних продуктів та їх представлення [3].

4) використання і зберігання у різних формах, модифікація та знищення тощо (за потреби) [3].

Разом із тим, при організації і проведенні подібного проєкту повинен підготуватися також і вчитель. Зокрема, важливим моментом є «заповнення» часу, коли діти перебуватимуть в автобусі. Хорошим засобом проведення дозвілля є бесіди. Вони, як зазначає В. Дьоміна, здатні не тільки задовольнити цікавість здобувачів освіти, тримати їх в курсі останніх подій, але й у дружній формі ознайомлювати з відомостями; при цьому, педагогу варто мати кілька варіантів викладення тієї чи іншої теми (у нашому випадку це безпосередньо стосується вибору маршруту та природничих об'єктів, а також – локальної виховної мети поїздки [1]. Хорошим освітнім доповненням може слугувати долучення окремих здобувачів освіти (як з числа організаторів проєкту, так і інших учасників поїздки) до підготовки окремих фактів

про місця й пам'ятки, які будуть відвідані: об'єкти – національні природні пам'ятки, тварини та/або рослини із «Червоної книги», історія створення та функціонування заповідників, заказників, природних парків та музеїв тощо, а також – видатні земляки та/чи історичні події, які мають до них стосунок тощо. Окрім того, можна запропонувати здобувачам освіти зробити світлина з відвіданих локацій та створити невеликий звіт, у якому вказати короткі відомості про об'єкти та місця закарбовані на світлинах та поділитися враженнями про мандрівку тощо. Вважаємо, що за такого активного долучення до вивчення природи рідного краю, у вихованців сформується та розвинеться низка патріотичних почуттів: національна гордість, любов до рідного краю, захоплення красою та величчю рідної природи, бажання долучатися до збереження та примноження природних ресурсів тощо, – окрім того проведення роботи з інформаційними ресурсами та виконання математичних обрахунків та інформаційно-аналітичної діяльності розвиває у молодших школярів математичні та інформаційно-інформаційні компетенції, медіаграмотність, як компоненти КІД. Саме за рахунок використання засобів математики можна сформувати розуміння практичного значення вивчення природничої освітньої галузі, а також – значення такої проєктної діяльності у своїй майбутній професійній, роль власної діяльності у житті та розвитку України. Таким чином, вдало спрямовуючи дослідницьку проєктну діяльність, учитель здатен підвищити ефективність національно-виховних впливів на формування КІД вихованців молодшого шкільного віку, оскільки тільки при виборі якісної інформації із верифікованих інформаційних джерел, її критичного опрацювання за допомогою найбільш адекватного меті інструментарію, створення та представлення інформаційних продуктів (тобто – при розвитку КІД-потенціалу дітей) діти здатні отримати якісні результати.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, підсумовуючи проведену дослідницьку роботу, можна констатувати, що культура інформаційної діяльності молодших школярів є однією із базових особистісних рис, які є необхідним підґрунтям не тільки для успішної соціалізації, особистісного розвитку, здатності особистості створювати своє власне максимально комфортне інформаційне середовище та протистояти негативним і ворожим зовнішнім інформвпливам, важливою компонентою освітньої та самоосвітньої діяльності як практичної реалізації принципу «навчання протягом усього життя», але й – важливим засобом освітньої виховної діяльності та самовиховання, дієвим інструментом національно-патріотичного виховання, що передбачає формування і розвиток патріотичних почуттів через удосконалення КІД вихованців молодшого шкільного віку. При цьому ефективним дидактико-виховним потенціалом у початкових класах володіють математична та природнича освітні галузі, а найбільш вагомим результатів можна досягнути подаючи їх матеріал інтегровано із застосуванням діяльнісного підходу,

наприклад – засобами проєктної діяльності. Таким чином, педагоги розвивають: 1) когнітивну сферу вихованців, поглиблюючи знанняву базу з природознавства, математики, інформатики та ІКТ, знання щодо інструментарію та методик дослідницької діяльності й можливостей їх практичної реалізації та значущості; 2) діяльнісну сферу завдяки формуванню та розвитку умінь та навичок використовувати інструментарій та технологічний потенціал природничої, математичної та інформаційно-технологічної освітніх галузей, проводити логіко-аналітичні операції з інформацією, організовувати дослідницьку діяльність тощо; 3) мотиваційно-ціннісну сферу на основі наукового світогляду, активної соціальної і громадянських позицій та патріотичних поглядів. Саме за такого підходу, вивчаючи та досліджуючи оточуюче довкілля, знайомлячись із дивовижною природою України, привласнюючи бережливе, турботливе ставлення до Батьківщини, її культури та ресурсів, повагу до національного надбання, гордість за приналежність до народу України, культивуючи свідоме бажання працювати задля розвитку держави у поєднанні з розвитком здатностей до ефективної інформаційної діяльності, формування і розвиток культури інформаційної діяльності здобувачів початкової освіти засобами національно-патріотичного виховання дозволяє досягати стабільно високих результатів.

Доцільно також відмітити, що перспективним напрямом у контексті теми та мети дослідження є опрацювання формування та розвитку інформаційної гігієни молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дьоміна В. Патріотичне виховання в системі початкової освіти на сучасному етапі державотворення. *Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету*. 2024. № 2(33). С. 126–130. DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-2-33-121-130>
2. Олійник Л. Концептуальна основа виховання патріотизму молоді в умовах повномасштабного російського вторгнення. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. Т. 24. № 2. С. 100–110. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.100-110](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.100-110)
3. Остапівська І. Академічна доброчесність у контексті культури інформаційної діяльності учителів початкових класів. *Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів* : матеріали міжнародної конференції – четвертих академічних читань імені професора Романа Арцишевського (26–27 червня 2024 р., м. Луцьк). С. 106–110. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24569/1/Akad_Dobr-Arts-2024.pdf
4. Остапівська І. Можливості використання ChatGPT для навчання майбутніх учителів початкових класів в процесі формування культури їх інформаційної діяльності. *Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів* : матеріали міжнародної конференції – п'ятих академічних читань імені професора Романа Арцишевського (20–22 червня 2025 р., м. Луцьк) / упор.: А. М. Семенов, А. І. Яручик. С. 86–90. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/28112>

REFERENCES

1. Domina, V. (2024). Patriotychne vykhovannia v systemi pochatkovoї osvity na suchasnomu etapi

derzhavotvorennia [Patriotic education in the primary education system at the present stage of state building]. Naukovyi visnyk melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. № 2(33). S. 126–130. DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-2-33-121-130> [in Ukrainian]

2. Oliinyk, L. (2023). Kontseptualna osnova vykhovannia patriotyzmu molodi v umovakh povnomasshtabnoho rosiiskoho vtrornennia [Conceptual basis of youth patriotism education under the conditions of full-scale russian invasion]. Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektvy. № 24(2). S. 100–110. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.100-110](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.100-110) [in Ukrainian]

3. Ostapivska, I. (2024). Akademichna dobrochesnist u konteksti kultury informatsiinoi diialnosti uchyteliv pochatkovykh klasiv [Academic integrity in the context of the culture of information activity of primary school teachers]. IV Mizhnarodna konferentsiia – akademichni chytannia imeni profesora Romana Artsyshevskoho «Svitohliadna osvita molodi v umovakh suchasnykh vyklykiv». Pp. 106–110. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24569/1/Akad_Dobr-Arts-2024.pdf [in Ukrainian]

4. Ostapivska, I. (2025). Mozhlyvosti vykorystannia ChatGPT dlia navchannia maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv v protsesi formuvannia kultury yikh informatsiinoi diialnosti [Possibilities of using ChatGPT for training future primary school teachers in the process of forming a culture of their information activities]. V Mizhnarodna konferentsiia – akademichni chytannia imeni profesora Romana Artsyshevskoho «Svitohliadna osvita molodi v umovakh suchasnykh vyklykiv». Pp. 86–90. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/28112> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ОСТАПІВСЬКА Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: формування культури інформаційної діяльності молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання при вивченні природничої та математичної галузей.

БУДНІК Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: формування культури інформаційної діяльності молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання при вивченні природничої та математичної галузей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OSTAPIOVSKA Iryna – Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Primary Education Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: formation of the culture of information activity of young schoolchildren by means of national-patriotic education when studying natural and mathematical sciences.

BUDNIK Svitlana – Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Primary Education Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: formation of the culture of information activity of young schoolchildren by means of national-patriotic education when studying natural and mathematical sciences.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.08.2025 р.

УДК 821.161.2'06:172.15]:355.4(470:477)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-362-370

СЕНЬОВСЬКА Надія –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2220-1498>
e-mail: ipp56@tnpu.edu.ua

СКУРАТКО Тетяна –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур
і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7196-987X>
e-mail: tanyabidov@gmail.com

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

У статті окреслено науково-методичні засади національно-патріотичного виховання здобувачів освіти різних рівнів (від дошкільного до вищого) засобами сучасної української літератури війни. Проаналізовано наукову та методичну літературу з теми, констатовано значний виховний потенціал сучасних текстів про російсько-українську війну. Описано методику ознайомлення здобувачів освіти зі зразками словесного мистецтва війни, виділено такі способи роботи з текстами: аналіз мотивів внутрішньої сили героїв, їх етичних рішень у межах обставинах; виокремлення образів-маркерів ідентичності; інтерпретацію наскрізних символів; розкодування метафоричних ланцюгів; співвіднесення здобувачами освіти прочитаного з власним життєвим досвідом, переживаннями, родинною та національною пам'яттю; трансформацію висновків після прочитаного та осмисленого, формування